Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1983/84:2

om ledighetslagstiftningen

I betänkandet behandlas fyra motioner med anknytning till ledighetslagstiftningen. Motionerna väcktes under det förra riksmötets allmänna motionstid.

Sammanfattning

Åren 1980–1982 bedrevs under ledning av arbetsmarknadsdepartementet ett översynsarbete beträffande de s. k. ledighetslagarna. I tre motioner från det förra riksmötet begärs att detta översynsarbete skall fullföljas.

I en av motionerna, 1982/83:1636 av Alf Wennerfors m. fl. (m), förutskickas att ändringar bör göras med hänsyn till ledighetslagstiftningens ekonomiska konsekvenser för samhälle och företag. Utskottet utesluter inte att ändringar kan visa sig motiverade av teknisk och liknande art men anser därutöver att man inte skall ompröva målsättningen för de olika lagarna eller de avvägningar som gjorts mellan arbetsgivarnas och arbetstagarnas intressen. Motionen avstyrks.

Moderata samlingspartiet fullföljer yrkandet i motion 1636 med en reservation till betänkandet.

De två andra motionerna, 1982/83:1507 av Lars Ahlström m. fl. (m, c, fp) och 1982/83:1530 av Sigvard Persson m. fl. (c, m, fp) motiverar behovet av en fortsatt översyn av ledighetslagstiftningen främst med förhållandena för småföretagen. Utskottet gör med anledning härav vissa uttalanden som mynnar ut i att motionerna inte bör leda till någon åtgärd.

Avslutningsvis tar utskottet upp motion 1982/83:1508 av Karin Ahrland (fp) och Kenth Skårvik (fp) om förtur till dagarbete för småbarnsföräldrar. Utskottet menar att detta är en fråga som bör lösas genom överläggningar mellan parterna på arbetsmarknaden.

Motionsyrkandena

1982/83:1507 av Lars Ahlström m. fl. (m, c, fp)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en skyndsam översyn av ledighetslagarna i enlighet med vad som anförts i motionen.

1982/83:1508 av Karin Ahrland (fp) och Kenth Skårvik (fp)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen initierar arbetsmarknadens parter till överläggningar om att erbjuda småbarnsföräldrar förtur till dagarbete.

1982/83:1530 av Sigvard Persson m. fl. (c, m, fp)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående behovet av en översyn av ledighetslagarna.

1982/83:1636 av Alf Wennerfors m. fl. (m)

I motionen yrkas

10. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till ändring av ledighetslagarna enligt vad som anförs i motionen.

Yrkandena 1–9 i motionen behandlas i betänkandena AU 1983/84:3 och 5.

Ledighetslagarna

Till ledighetslagarna räknas semesterlagen (1977:480), studieledighetslagen (1974:981), föräldraledighetslagen (1978:410), lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare (1972:650) och den s. k. SIA-ledighetslagen (1979:1184). Till denna lagstiftning hör i sak också 1939 års lag om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m. även om lagen inte innehåller några ledighetsregler.

I de ovan redovisade lagarna är rätten till ledighet huvudsyftet med lagstiftningen. Dessutom finns ledighetsbestämmelser intagna i andra lagar. Av särskilt intresse i detta sammanhang är den rätt till ledighet för uppdragets fullgörande som tillkommer fackliga förtroendemän och skyddsombud enligt förtroendemannalagen resp. arbetsmiljölagen.

Därutöver finns enligt anställningsskyddslagen rätt för en uppsagd arbetstagare att få ledigt för att söka ett nytt arbete. Rätt till tjänstledighet för offentliga uppdrag föreskrivs i regeringsformen (4 kap. 6 §) och kommunallagen (3 kap. 4 §).

Vid sidan om den lagfästa rätten till ledighet finns de former av ledighet som är reglerade genom avtal – antingen enskilda anställningsavtal eller kollektivavtal. Likaså kan den i lag medgivna ledigheten utvidgas genom avtal, exempelvis längre semester än fem veckor. Ledighet kan slutligen i vissa fall följa av vad som är brukligt på arbetsmarknaden.

Översyn av ledighetslagstiftningen

År 1980 tog den dåvarande trepartiregeringen initiativ till en översyn av ledighetslagstiftningen. Utgångspunkterna redovisades för riksdagen i propositionerna 1979/80:150 (kompletteringspropositionen, s. 50) och 1980/

81:20 (den s. k. besparingspropositionen, s. 37). Översynsarbetet leddes av arbetsmarknadsdepartementet och resulterade i följande rapporter:

Riksrevisionsverkets (RRV) i oktober 1981 avgivna rapport Frånvaron i arbetet – omfattning, utveckling och kostnader. I rapporten belyses kostnaderna för frånvaron med utgångspunkt i tre olika ekonomiska perspektiv, nämligen ett samhällsekonomiskt, ett företagsekonomiskt och ett statsfinansiellt.

Den av Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) likaså i oktober 1981 avgivna rapporten Mot ökat flexliv, en studie av ledighetslagarna och dess konsekvenser för verksamhet i företag och myndigheter. Två av undersökningens slutsatser är att regelsystemet behöver förenklas och att de små företagens situation bör särskilt uppmärksammas.

Den av arbetsmarknadsdepartementets rättssekretariat i april 1982 avgivna promemorian Ledighetslagarna (Ds A 1982:5). I promemorian görs en lagteknisk granskning av de aktuella lagarna. Den mynnar inte ut i konkreta lagändringsförslag utan är närmast att se som en kartläggning av förekommande problem till ledning för ett fortsatt utredningsarbete.

Utöver det ovan redovisade översynsarbetet – som åberopats i de aktuella motionerna – skall här nämnas följande utredningsverksamhet som också berör ledighetslagstiftningen.

Den kommitté som haft till uppgift att pröva frågorna om undervisning i svenska för invandrare, SFI-kommittén, lade år 1981 i sitt betänkande (SOU 1981:86) fram förslag till en helt ny lag om rätt för invandrare till ledighet för att delta i undervisning i svenska.

Det ingick i 1978 års semesterkommittés uppdrag att följa tillämpningen av den nya semesterlag som gäller sedan år 1977. Kommittén lades ned genom ett regeringsbeslut på hösten 1981. Riksdagen har därefter på förslag av socialutskottet (SoU 1982/83:4 med reservation från m, c, fp) begärt att utredningsarbetet snarast skall återupptas.

Regelsystemet inom föräldraförsäkringen hör till de frågor föräldraförsäkringsutredningen haft till uppgift att granska. Utredningen har i bl. a. den delen redovisat sina överväganden i betänkandet Enklare föräldraförsäkring (SOU 1982:36). Betänkandet har remissbehandlats och bereds f. n. i regeringskansliet tillsammans med annat utredningsmaterial beträffande det ekonomiska stödet till barnfamiljerna.

Motionernas motiveringar

Alf Wennerfors m. fl. (m) pekar i motion 1636 på att de ökade möjligheterna till ledighet från arbetet utan tvivel haft stor betydelse för de anställda. Å andra sidan innebär den stigande frånvarofrekvensen en ökad belastning på såväl samhället som företagen. Särskilt gäller det om korttidsfrånvaron. Utvecklingen leder vidare till att man får en allt större grupp vikarier med otrygga anställningsförhållanden. För att de negativa verkning-

arna av ledighetslagarna skall kunna begränsas bör det totala ledighetsuttaget per år ställas mot vad vi har råd med. Större hänsyn måste kunna tas till förutsättningarna på den enskilda arbetsplatsen. Reglerna för studieledighet bör särskilt övervägas. Det översynsarbete som igångsattes i arbetsmarknadsdepartementet med syfte att anpassa ledighetslagarna till de faktiska förutsättningarna på arbetsmarknaden bör påskyndas. Förslag till ändring av dessa lagar med den inriktning som anges i motionen bör läggas fram för riksdagen.

Även i motionerna 1507 av Lars Ahlström m. fl. (m, c, fp) och 1530 av Sigvard Persson m. fl. (c, m, fp) begärs en fortsatt översyn av ledighetslagarna. I båda motionerna lägger man särskild vikt vid att den begärda översynen leder fram till en anpassning till de mindre företagens situation. Motion 1507 ger exempel på lagändringar som anses påkallade, nämligen att studieledighet endast skall ges för grundläggande studier, att förenklingar genomförs i semesterlagen och att det fackliga tolkningsföreträdet slopas i studieledighets- och förtroendemannalagarna.

Karin Ahrland (fp) och Kenth Skårvik (fp) utgår i motion 1508 från att arbetslivet bör anpassas till barns och föräldrars behov. Speciellt måste hänsyn tas till småbarnsföräldrarna. Dessa har numera rätt att förkorta sin arbetsdag till sex timmar. Därtill bör de också så långt möjligt erbjudas dagarbete. Motionärerna säger att detta är en angelägen men samtidigt komplicerad fråga. I första hand bör den lösas genom överenskommelse mellan parterna på arbetsmarknaden. Riksdagen bör begära att regeringen tar initiativ till sådana överläggningar.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade på hösten 1980 i betänkandet AU 1980/81:7 en motion av Sten Svensson (m) och Bengt Wittbom (m) med begäran om en översyn av de lagstadgade ledighetsformerna. Utskottet hänvisade till att ett översynsarbete av det begärda slaget redan igångsatts varför motionen inte borde leda till någon åtgärd. Det blev också riksdagens beslut. Socialdemokraterna reserverade sig beträffande motiveringen för utskottets avstyrkande av motionen och framhöll bl. a. att översynsarbetet inte fick innebära att möjligheterna till ledighet för skilda ändamål skall sättas i fråga.

Utskottet avgav påföljande höst ett nytt betänkande om olika ledighetsfrågor, AU 1981/82:7. I det betänkandet markerade socialdemokraterna genom ett särskilt yttrande att de vidhöll de ståndpunkter de redovisat i den under föregående år avgivna reservationen. I ett annat särskilt yttrande anförde företrädarna för moderata samlingspartiet synpunkter på ledighetslagstiftningens negativa konsekvenser. Dessa synpunkter sammanfaller i det väsentliga med vad som anförs i motion 1636.

Utskottet

Under 1970-talet tillkom ett antal lagar om rätt till ledighet för olika ändamål: 1972 års lag om rätt för invandrare till ledighet och lön vid deltagande i undervisning i svenska språket, 1974 års studieledighetslag, 1978 års föräldraledighetslag och 1979 års lag om rätt till ledighet för vissa föreningsuppdrag inom skolan, den s. k. SIA-lagen. År 1977 antogs en ny semesterlag. Ledighetsbestämmelser finns också i 1974 års lag om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen och 1977 års arbetsmiljölag som gäller de fackliga förtroendemännens resp. skyddsombudens rätt till ledighet för uppdragen.

Därutöver ger annan lagstiftning rätt till ledighet för exempelvis värnpliktstjänstgöring och offentliga uppdrag.

År 1980 tog den dåvarande trepartiregeringen initiativ till en översyn av ledighetslagstiftningen. Översynen angavs ha till syfte bl. a. att förbättra samspelet mellan olika lagar och därmed arbetsmarknadens funktionssätt utan att man för den skull rubbade lagstiftningens grundläggande inriktning. Översynsarbetet leddes av arbetsmarknadsdepartementet och resulterade, såsom redovisats i det föregående, i att tre rapporter lades fram åren 1981 och 1982 av riksrevisionsverket, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle samt arbetsmarknadsdepartementets rättssekretariat.

Syftet med dessa rapporter var att belysa omfattningen och kostnaderna för frånvaron i arbetet liksom av ledighetslagarnas konsekvenser i företag och myndigheter. Vidare gjordes en lagteknisk översyn av den aktuella lagstiftningen. Allmänt sett har genom rapporterna gjorts en probleminventering avsedd att ligga till grund för fortsatta överväganden. Att sådana överväganden kommer till och mynnar ut i konkreta förslag beträffande lagstiftningen är vad som begärs i de tre föreliggande motionerna 1636 av Alf Wennerfors m. fl. (m), 1507 av Lars Ahlström m. fl. (m, c, fp) och 1530 av Sigvard Persson m. fl., (c, m, fp).

I motion 1636 med begäran om förslag till *ändring av ledighetslagarna* framhävs de ekonomiska konsekvenserna för företagen och samhället av de ökade möjligheterna till ledighet som ledighetslagarna har medfört. För att begränsa de negativa verkningarna av dessa lagar, anför motionärerna, bör det totala ledighetsuttaget per år ställas mot vad vi har råd med. Motionärerna pekar vidare på otrygga anställningsförhållanden för de vikarier som anställs och framhåller ytterligare att större hänsyn måste tas till förutsättningarna på de enskilda arbetsplatserna.

I de två andra motionerna, av Lars Ahlström m. fl. och Sigvard Persson m. fl., motiveras behovet av en fortsatt översyn av ledighetslagstiftningen med de särskilda problem denna lagstiftning sägs ha fört med sig för *småföretagen*.

För egen del vill utskottet först konstatera att när det gäller en av de aktuella lagarna, svenskundervisningslagen, föreligger sedan ett par år tillbaka ett utredningsförslag till en helt ny lag. Beredningen av förslaget

pågår i regeringskansliet. Detsamma gäller om föräldraförsäkringsutredningens betänkande om enklare föräldraförsäkring, som också berör reglerna om föräldraledigheten. Vidare begärde riksdagen förra hösten på förslag av socialutskottet att det tidigare nedlagda utredningsarbetet beträffande semesterlagen skall återupptas. Vad dessa tre lagar beträffar finns inte nu anledning att påkalla en översyn eftersom det antingen föreligger förslag till en reviderad lagstiftning eller, såsom fallet är med semesterlagen, riksdagen redan tagit initiativ till en fortsatt utredning.

Det finns vidare anledning att påminna om det arbete som sedan förra hösten bedrivs av den inom arbetsmarknadsdepartementet verksamma arbetsrättsliga beredningsgruppen. Det är givet att man inom den gruppen har anledning att ta upp tillämpningsproblem av teknisk och liknande art beträffande t. ex. studieledighetslagen som aktualiserats genom det tidigare översynsarbetet eller i andra sammanhang. Däremot anser utskottet att man inte skall ge utrymme för att ompröva målsättningen för de olika lagarna eller de avvägningar som gjorts mellan arbetsgivarnas och arbetstagarnas intressen. Därför kan utskottet inte ställa sig bakom tanken på ett utredningsarbete med den av Alf Wennerfors m. fl. (m) begärda inriktningen som ytterst syftar till att på föregivna ekonomiska grunder beskära de anställdas genom lag tillerkända möjligheter till ledighet. Motion 1636 avstyrks sålunda.

Motionerna 1507 och 1530 är som förut nämnts främst inriktade på att få till stånd en anpassning av ledighetslagstiftningen till de förhållanden som gäller för småföretagen. Utskottet ifrågasätter om det kan vara till fördel för småföretagen och deras möjligheter att rekrytera och behålla arbetskraft att man för dem genomför ändringar i regelsystemet som av deras anställda måste upplevas som försämringar i förhållande till vad som gäller på arbetsmarknaden i övrigt. Vad nu sagts hindrar inte att man prövar de jämkningar inom regelsystemets ram som visar sig motiverade och möjliga att göra med hänsyn till småföretagen. En sådan prövning hör på ett naturligt sätt samman med den nyssnämnda beredningsgruppens överväganden om det fortsatta reformarbetet på det arbetsrättsliga området. Med hänsyn till vad nu och ovan anförts anser utskottet att motionerna 1507 och 1530 inte bör leda till någon åtgärd.

Härtill vill utskottet foga följande. De nu behandlade motionerna syftar i olika grad till att strama åt de anställdas möjligheter till ledighet eller avkortad tjänstgöring. Utskottet vill därför påpeka att det förs en debatt från motsatt utgångspunkt, nämligen att det från sysselsättningspolitisk synpunkt finns anledning att se positivt på individuella önskemål från de anställdas sida om kortare arbetstid eller tjänstledighet, i det senare fallet för att t. ex. pröva annan verksamhet. Utskottet avser inte att i detta sammanhang ta upp saken till närmare diskussion men vill peka på att synpunkter av detta slag har aktualiserats bl. a. i regeringens nyligen avlämnade proposition om särskilda sysselsättningsåtgärder för budgetåret 1983/84.

Avslutningsvis tar utskottet upp motion 1508 av Karin Ahrland (fp) och

Kenth Skårvik (fp) som förespråkar att småbarnsföräldrar skall ges *förtur till dagarbete.* Motionärerna utgår från att barn har rätt till sina föräldrar och att man på olika sätt bör stödja föräldrarna i deras fostran av barnen. Därför bör arbetslivet anpassas till barns och föräldrars behov. Särskilt bör hänsyn tas till det önskvärda i att småbarnsföräldrarna har arbete på dagtid. Detta behov bör enligt motionärerna tillgodoses i första hand genom att parterna på arbetsmarknaden överenskommer om att småbarnsföräldrar erbjuds förtur till dagarbete. Motionärerna vill att regeringen skall ta initiativ till överläggningar mellan parterna i denna fråga.

Det råder inte delade meningar om det önskvärda i att arbetslivet anpassas till människornas behov och förutsättningar. Däri ingår att man tar hänsyn till de särskilda problemen för olika grupper bland arbetstagarna. En av dessa grupper är förvärvsarbetande föräldrar med barn i förskoleåldern. Av de särskilda åtgärder som vidtagits till stöd för dem skall här framhållas utbyggnaden av samhällets barnomsorg och de möjligheter till tjänstledighet och avkortad arbetstid som den tidigare nämnda föräldraledighetslagen ger.

Vad nu beträffar förslaget att gå vidare genom att bereda småbarnsföräldrar förtur till arbete på dagtid kan utskottet ansluta sig till motionärernas mening att detta är en fråga som det ligger närmast till hands att lösa genom överläggningar mellan arbetsmarknadens parter. Det är inte bara så att parterna bäst kan bedöma inom vilka branscher det kan föreligga ett påtagligt behov av den föreslagna åtgärden. De har också möjlighet att samtidigt beakta behovet av en motsvarande åtgärd för andra grupper, såsom handikappade och äldre arbetstagare. Erforderliga initiativ bör kunna tas av parterna själva, och det är således enligt utskottets mening inte påkallat med särskilda åtgärder från regeringens sida såsom begärs i motionen. Denna avstyrks följaktligen av utskottet.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ändring av ledighetslagarna*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1636, yrkande 10,
2. beträffande *översyn av ledighetslagarna med hänsyn till småföretagen*
   att riksdagen avslår motionerna 1982/83:1507 och 1982/83:1530,
3. beträffande *förtur till dagarbete för småbarnsföräldrar*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1508.

Stockholm den 27 oktober 1983

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Alf Wennerfors (m), Erik Johansson (s), Lars Ulander (s), Marianne Stålberg (s), Lars-Ove Hagberg (vpk), Sten Östlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Bo Nilsson (s), Håkan Stjernlöf (m), Barbro Nilsson i Visby (m), Ingvar Karlsson (c), Sven Lundberg (s), tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp) och Cecilia Jensfelt (c).

Reservation

Ändring av ledighetslagarna (mom. 1)

Alf Wennerfors, Ingrid Hemmingsson, Håkan Stjernlöf och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "För egen" och på s. 6 slutar "budgetåret 1983/84" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 1636 har 1970-talets snabba utbyggnad av möjligheterna till ledighet från arbetet utan tvivel haft stor betydelse för de anställda. Detta är en sida av saken som man har anledning att hålla i minnet. Men det finns också en annan sida, och det är de problem av olika slag som ledighetslagstiftningen har fört med sig på arbetsplatserna. Den ökade frånvaron, och då särskilt korttidsfrånvaron, medför en ökad belastning på samhälle och företag i form av merkostnader för produktions- och produktivitetsbortfall. Det hör vidare till bilden att de ökade möjligheterna till ledighet och den förbättrade anställningstryggheten för arbetstagare med fast anställning har lett till att vi har fått en växande kader av vikarier vars anställningsförhållanden är i motsvarande grad otrygga. En ytterligare aspekt är att de olika lagarna skall tjäna olika ändamål, och de har dessutom tillkommit vid olika tidpunkter med följd att regelsystemet har blivit krångligt, inte minst därför att samma typ av problem har kommit att lösas på olika sätt i de olika lagarna.

Det är mot den bakgrunden man skall se det tidigare nämnda arbetet med en översyn av lagstiftningen om ledighet. Detta har lett till att man har fått en belysning av problemen från ekonomiska, organisatoriska och lagtekniska synpunkter. Det är angeläget att man nu fullföljer detta arbete och låter det mynna ut i praktiska slutsatser i form av förändringar av lagstiftningen.

En given utgångspunkt i detta arbete är att ställa det totala ledighetsuttaget per år mot vad vi har råd med. Det är vidare angeläget att lagstiftningen präglas av enkelhet och likformighet i uppbyggnaden eller att man m. a. o. strävar mot en minskad detaljreglering. Lagstiftningen måste vidare i högre grad än nu är fallet ta hänsyn till de skilda förutsättningar som råder på de enskilda arbetsplatserna. Särskilt bör de små företagens situation uppmärksammas.

Sammanfattningsvis föreslås att riksdagen uttalar sig för att det tidigare inledda översynsarbetet beträffande ledighetslagstiftningen fullföljs efter de ovan angivna riktlinjerna. Ett sådant uttalande bör delges regeringen.

Med vad ovan anförts och förordats tillgodoses syftet med motionerna 1507 och 1530. Dessa motioner behöver alltså inte föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ändring av ledighetslagarna*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1636 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Översyn av ledighetslagarna med hänsyn till småföretagen (mom. 2)

Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c), tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp) och Cecilia Jensfelt (c) anför:

Ledighetslagarna skiljer inte mellan stora och små företag, men lagstiftningens verkningar slår olika. I de stora företagen tenderar frånvaron på grund av ledighetslagarna att uppfattas som ett led i den omsättning av personal företaget under alla förhållanden måste ta hänsyn till i sin planering. De små företagen har inte en motsvarande personalomsättning. I dessa företag är tendensen i stället att varje anställd blir en nyckelperson som inte utan vidare låter sig ersättas av en vikarie.

Som ett annat exempel på problem för de små företagen kan man peka på att vissa ledighetsformer är semesterlönegrundande. Om företaget anställer en vikarie vid ledighet av det slaget får det betala dubbla semesterlöner. I det lilla företaget blir detta en kännbar ökning av lönekostnaderna.

Det anförda är exempel på problem för småföretagen som det enligt vår mening är angeläget att man försöker komma till rätta med vid de överväganden inom arbetsmarknadsdepartementets arbetsrättsliga beredningsgrupp som utskottet har förutsatt i den föregående framställningen.

2. Förtur till dagarbete för småbarnsföräldrar (mom. 3)

Alf Wennerfors, Ingrid Hemmingsson, Håkan Stjernlöf och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anför:

Vi har förståelse för tanken att parterna på arbetsmarknaden genom överläggningar sinsemellan gör det lättare för småbarnsföräldrar att få arbete på dagtid i de fall detta upplevs som ett påtagligt problem för de berörda arbetstagarna. Det normala bör emellertid vara att förläggningen av arbetstiden klaras ut i de enskilda fallen mellan arbetstagaren och arbetsgivaren i samråd. På det sättet bör det vara möjligt att tillgodose varierande önskemål från föräldrars sida. Det är t. ex. inte ovanligt att föräldrar önskar få tjänstgöringen förlagd till skilda tider på dygnet så att en av dem alltid kan vara hemma hos barnen. Sådana individuella önskemål från föräldrarnas sida

bör inte motverkas av centrala rekommendationer om dagarbete för småbarnsföräldrar.